Sebeizm Hareketinin Çağdaş Tezâhürü: Meâlizm – 1. Bölüm

[quote width=”auto” align=”left|right|none” border=”COLOR” color=”COLOR” title=”EDİTÖRÜN NOTU”]Ömer Fâruk Korkmaz Hoca Efendinin kaleme aldığı “Sebeizm Hareketinin Çağdaş Tezâhürü: Meâlizm” isimli makaleyi 2 bölüm halinde yayınlıyoruz. [/quote]

1902’lerde tesis edilen ve kökeni itibarıyla nispeten de olsa **Abdullah Çekralevî**, **Ahmeduddin Amritsârî** ve **Gulam Ahmet Perviz** gibilerinin başını çektiği ekolün çağımızdaki bir nevi yansımasıdır **Mealizm**. Tarih pusulamızı eskiye çevirdiğimizde ta **Abdullah b. Sebe**’lere varan bu hareket için Kur’an’ı sünnet ekseninden kaydırılmış bir anlayışla yorumlamak ve **Sahabe** kavillerinden tecrit etmek adeta bir nizamnamedir. Pozitivist ve natüralist düşünce sahibi **Seyyit Ahmet Han**’a dayanan bu düşünce yapısı, temeli itibarıyla incelendiğinde Hindistan’ın İngilizler’in eline geçtiği 1857’lerin öncesi ve sonrasında Oryantalistler’in bu coğrafyadaki sünneti inkâr merkezli art niyetli çalışmaları göze çarpacaktır. **Doğu Hint** şirketinin sponsorluğunda Hindistan’a gönderilen Müsteşrik “**Dr. Alois Sprenger**” İslamî ilimler fakültesinin başına geçirilmiştir. Faaliyet olarak sünnetin delil değerine yönelik olumsuz tavırlar sergileyen ve hadislerin hücciyetini ilk inkâr eden kişi olma özelliğine sahip olan Sprenger günümüz açısından Kur’ancı geçinenlere yakın selef olma bakımından önemli bir mevkii haizdir.

Sünnet’in teşri’ ifade edemeyeceği, Hz. Peygamber Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem’den sadır olan sözlerin ve fiillerin o günkü şartlar ve örf adet müvâzenesinde değerlendirilmesi gerektiği gibi görüşlerden tutun sünnetin Müslümanların arasını tefrik ettiğine varıncaya kadar karşı tavır sergileyen bu akımın bu günkü mealcilikle örtüştüğü noktalar gayet ortadadır. Söz gelimi bu gün yazdığı mealle **Kur’an’da neshin bulunmadığı**, meleklerin hayalî varlıklardan ibaret olduğu, Miraç rivayetlerinin asılsız olduğu ve Kuran’daki kıssaların birer tahyil ve temsil ürünü olduğunu savunan bir meal yazarı yeni bir şey ortaya koymuş olmamaktadır. Bilakis yakın selefi olan Seyyit Ahmet Han’ın “**Tefsiru’l-Kur’an**”ındaki çürütülmüş görüşlerini hortlatma eylemi gerçekleştirmektedir. Buna dair birçok misal vermek mümkünse de yazının hacmini kabartmamak açısından bir taneyle iktifa ediyoruz.

Sığ âyet anlayışının atası: Sebeizm

Amerika’yı yeniden keşfetme edasıyla bu günün Müslümanını Kur’an’a davet edenlerin sloganlaştırdığı mealcilik anlayışı yansıtılmaya çalışıldığı gibi masum değildir. **Halife Osman** (Radıyallahu Anh)’ı makamından azletme gayesiyle fitne ateşini yakanlar da mezkûr anlayış üzerinden hareket etmişlerdir. Fitneciler yoldayken haber Halife Osman (Radıyallahu Anh)’a ulaşır. Halife o zaman diliminde bir köydedir. Evvela Mısırlılar gelir ve Halifeye Mushaf’ı getirmesini söylerler. Mushaf getirilirince Halifeye mushafı açıp **Yunus sûresi**ni okumasını söylerler. Halife okumaya başlar ve ta ki “**De ki Allah**

sizin için nice rızıklar indirdi, siz onlardan bir kısmını haram bir kısımını helal yaptınız. De ki size Allah mı izin verdi yoksa siz Allah'a iftira mı ediyorsunuz?(Yunus, 59)" ayetine gelince "dur, kendi adına mülk edindiğin meraları gördün mü? Onu sana Allah mı verdi yoksa ona iftira mı ediyorsun?" derler. Halife bu sathî ayet bağlantısını şöyle cevaplandırır: "Sadaka ve cihat develeri için meralar ayrılmıştır. Onların artmasıyla tabii olarak meralar da artmıştır".[1]

Aynı şekilde Halife Osman (Radıyallahu Anh)'ın **Sa'sa'a** ile yaptığı münazarası da buna örnek teşkil eder mahiyettedir. Sa'sa'a –bu günkü varisleri gibi- Kur'anî ifadeleri kullanarak Rabbimiz Allah'tır dediğimiz için vatanımızdan çıkarıldık sözüne Hac-39'u delil getirince Halife Osman "Orada dur" der ona sanki lisan-ı haliyle. Zira bahsini yaptığın ayet ben ve arkadaşlarım hakkında inmiştir[2] diyerek ayetin tamamını okuyup nüzul sebepleri çerçevesinde tahlil eder ayeti.

Bu iki misal üzerinden de görebileceğimiz üzere bugünkü **mealciler**in ataları ayetlerin iniş sebebi olacak derecede vahye tanık olan sahabeye ve hatta **Hz. Osman** gibi meşhur bir fakihe dahi Kur'an'ı öğretmeye kalkmışlardır. Peki, neyle mi? Tabi ki o bir türlü üzerlerinden atamadıkları tarafgirlik gözlüğüyle baktıkları ayetleri fasit yorumlamalarıyla. Burada bir nokta dikkatinizi çekiyor mu bilmem. Hz. Osman'ın öldürülmesi gibi bir cürüm bile tarihte bir takım Kur'an ayetlerinden hareketle eylem sahasına geçirilebiliyor. Koca halife'yi azletmeye çalışarak İslam'da ilk fitne ateşini tutuşturan **Yahudi asıllı İbn Sebe** ve avanesi de Kur'an'dan hareket ettiler. Sünnetten, sebeb-i nüzulden ve sahabe anlayışından ari bir meal anlayışından…

Mealci Hariciler ve Hz. Ali

Tarih içerisinde Haricîlerin en belirgin vasıfları ayetlere yükledikleri bağlamsız, ilintisiz manalardır. İstidlal etmek istedikleri hemen her konuyla ilgili Kur'an'a dayanan Haricîler **Halife Hz.Ali** (Radıyallahu Anh)'ye de Allah'ın kitabını öğretmeye kalkmışlardı.[3] "Ben Allah'ın kitabını sizden daha iyi biliyorum" demesine rağmen "Hükmün sadece Allah'a ait olduğu" yönündeki iddialarıyla **halife-i müslimîn**i tekfir ettiler.

Haricilerdeki ayet anlayışını incelediğiniz zaman bugünkü mealcilerle örtüşen bariz noktalar görürsünüz. Ayetler üzerinde yapılan alakasız ilişkilendirme operasyonu, absürt mana çıkarımları vs… Bunun için **Hz. Aişe**'ye Kur'an "Evinizde yerleşin" demesine rağmen dışarıya çıktığı için karşı çıkmışlar, Ayette sadece kızlar, kız kardeşler zikredildiği için bir kişinin kızının kızıyla, kız kardeşinin kızıyla evlenebilmesine cevaz vermişlerdir. Bunu da Nisa 23'e dayandırmışlardır.[4]

Rivayet edildiğine göre **Vasıl b. Ata** ve arkadaşları bir gün Haricilerin eline düşmüşler. **Vasıl**, arkadaşlarına "bunların elinden kurtulmayı siz bana bırakın" diyerek onların yanlarına gitmiş. Hariciler Vâsıl'a ne istediğini sorunca "Müşrik arkadaşlarım Allah'ın kelamını işitebilmek ve hududunu bilebilmek için eman istiyorlar" demiş. Onlar da "Tevbe 6"nın muktezasınca ona eman vermişler. Vasıl "bize ahkâmı öğretin" demiş, onlar da öğretmişler. Sonra Vasıl'a arkadaşlarını da alıp gitmesini söyleyince Vasıl onlara ayetin

bitimini hatırlatmış: “**Sonra onu güven içinde bulunacağı yere ulaştır**”. Hariciler Vasıl’ı ve arkadaşlarını emin bulunacakları yere ulaştırmışlar.[5]

Kur’an’ı anlamanın mısdakı: Sahabe

Bu sathi anlayışın temelinde sahabenin Kur’an anlayışını tecrit etmek yatmaktadır. Kur’an’ın hidayet için yegane mizan kabul ettiği inanış da bu değil midir zaten? “Eğer böyle sizin iman ettiğiniz gibi iman ederlerse muhakkak doğru yolu buldular, yok yüz çeviririlerse onlar sırf bir şikak içindedirler, Allah da sana onların haklarından geliverecektir, ve o, O işiten, O bilendir”[6] Eğer siz sahabeden yoksun bir anlayış türetir ve kendi çıkarımlarınızı Allah’ın buyruğu olarak insanlara aktarırsanız kaçınılmaz çelişkiler, tahammülü zor hatalar, gülünç tevillerin ayrılmaz arkadaşı olursunuz. Zira onlar bizatihi vahyin inişini müşahede ettiklerinden dolayı sonraki nesillerin Kur’an’ı anlamada onlara ihtiyacı kaçınılmazdır.

Şu misal bu konuyu tavzih açısından mühimdir:

İlk muhacirlerden şarap içme cürmüne düşen bir kişi getirilmiş ve **Hz. Ömer** (Radıyallahu Anh) ona seksen sopa vurulmasını emretmişti. Buna itiraz eden Muhacir “Bana neden sopa vuracakmışsın? Halbuki seninle benim aramda buna mani olacak Allah’ın kitabı var” demişti. Hz. Ömer’in “Allah’ın kitabındaki hangi ayette varmış sana sopa vurmamam” sorusu üzerine Muhacir “İnananlara ve yararlı iş işleyenlere, -sakınırlar, inanırlar, yararlı işler işlerler, sonra haramdan sakınıp inanırlar ve sonra isyandan sakınıp iyilik yaparlarsa- tatmış olduklarından dolayı bir sorumluluk yoktur”[7] ayetini okuyunca Hz. Ömer sahabeye “Yok mu bu adama cevap verecek olan” diye sorar. **İbn Abbas** çıkar ve şöyle der: “Bahsi yapılan bu ayet öncekiler için özür ve sonrakiler için de bir hüccettir. Öncekiler için özürdür zira onlar Allah’ın şarabı yasak etmesinden önce Rablerine kavuşmuşlardır. Sonrakiler için de bir hüccettir Çünkü Allah teala ‘Ey İman edenler! İçki, kumar, putlar ve fal okları şüphesiz şeytan işi pisliklerdir, bunlardan kaçının ki saadete eresiniz’[8].buyurmuştur.”[9]Bir ayetin sebeb-i nüzulünü bilmemenin insanı –velev ki kişi bedire katılan bir sahabi bile olsa” o ayetle ilgili ne denli bir anlam yanılgısına götüreceğinin bariz bir misaldir bu.[10]

Sünnete Wensink’in[11] sözü kadar değer vermeyenler

Wensink’in ayet yorumu söz konusu olunca onu Kelamullah’ı anlamaktaki yegâne kıstas sayanlar Allah Resulü Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem’in ayetleri tebyinine şiddetle karşı çıkmaktadırlar. Üstüne üstelik Kur’anla inşa olduğunu söyleyen de kendileri olmalarına rağmen. Sahiden bu nasıl bir Kur’an anlayışıdır? Hadislerin Kur’an’ı tebyin etme gibi önemli bir faktörü üstlendiğini bildiren yine Kur’an değil midir? “Sana da zikri kendilerine indirilmiş olan şeyi insanlara açıklayasın diye indirdik” [12]ayet-i kerimesi neyi anlatmaktadır?

Sesini Allah Resulü Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem’in sesinin önüne geçirmesinin kişiyi amellerinin iptal olması gibi bir tehlikeye iteceğini belirten Kur’an değil midir? Öyleyse Allah Rasulü Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem’in açıkladığı bir ayetle ilgili hilafına bir hüküm beyan etmenin, bu açıklama üzerine **itale-i kelam** yapmanın Kur’an Müslümanlığıyla nasıl bağdaştırılabileceği

doğrusu merak konusudur. Bir sesin Hz. Peygamberin sesine nispetle daha ziyade olması sesin sahibini "iflasa sürükleyen" bir etken oluyorsa ya kişinin zevklerini, bilgilerini, görüşlerini, fikirlerini, aklını Peygamber-i azamın söylediğine takdim etmesinin hükmü ne olacaktır? Sırf hevası adına varmak istediği neticeyi teyit ettiği için Kur'an adına Peygambere vermediği yetkiyi **Goldhizer**'e verenlerin kitaptaki yeri nedir acep? Böyle bir ameliyenin kişide hayır amel namına hiçbir şey bırakmayacağı evleviyetle anlaşılmaktadır.[13]

Bu noktada Sahabe duruşu

Yukarıda değindiğim noktayla ilgili sahabe duruşunu incelediğiniz zaman tüyler ürperten manzaraları görürsünüz. Nebi Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem'in konuştuğu yerde konuşmanın dünyevi uhrevi ne denli tehlikeleri barındırdığını bizzat vahye tanık olarak bilen Sahabe, Kur'an'ın "Allah ve Resulünün önüne geçmeyin"[14] ayetine birinci derecede muhatap olan kitle olarak bu noktada çok hassas davrandılar. Çünkü bu ayete bir anlamıyla Hz. Peygamber Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem'in sözünün önüne başka bir sözü takdim etmeyi yasaklamaktaydı.[15]

Öyle ki; veda haccında Allah Resulü Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem' sahabeye içerisinde bulundukları günün, ayın, beldenin ne olduğunu sorduğunda sahabe ayeti kerimenin muktezasınca cevap vermediler. Bu davranışlarını "فَسَكَتْنَا حَتَّى ظَنَنَّا أَنَّهُ يُرِيدُ أَنْ يُسَمِّيَهُ سِوَى اسْمِهِ" "Sustuk, öyle ki Hz. Peygamber Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem'in içerisinde bulunduğumuz günü, ayı, beldeyi farklı bir isimle zikretmek istediğini sandık" ifadeleriyle izah buyurmuşlardır.[16] Çünkü onlar vahiyle inşa olmuşlardı. Kur'an'ı hayatlarına nüfuz ettiren bu yüce şahsiyetler bu gün Kur'ancı geçinen namaz mahrumu abdestsizlerin aksine kıyamete dek bütün nesillere Kur'an'a taraftar olmanın nidüğünü öğretmişlerdi. O yüzden Peygamber'in sorusuna cevap için hemen atılmazlar, Allah Kelamındaki "Resulün önüne geçme" yasağını iyi bildiklerinden ötürü çoğu zaman "Allah ve Resulü daha iyi bilir" derlerdi.

SONRAKİ BÖLÜMDE MEÂLCİLERİN ÇOK YAPTIĞI YANLIŞLAR VE SAHABEDEN MEÂLCİLER HAKKINDA UYARILAR

---

[1]Muhammed b. Abdullah el-Ğabban, Fitnetu Maktel-i Usmân, I/127 vd. Riyat, 1419

[2]el-Ğabban, a.g.e. I/150 vd.

[3]Şehristani, el-Milel ve'n-Nihal, s. 131, Daru'l-Ma'rife, Beyrut-Lübnan, 1414, B.III

[4] İbn Kuteybe, Tevilu Muhtelifi'l-Hadis, s. 243-244

[5] Muhammed Hüseyin ez-Zehebî, et-Tefsir ve'l-Müfessirûn, II/211-212 B.I

[6] Kur’an, Bakara, 137

[7] Kur’an, Maide, 93

[8] Kur’an, Maide, 90

[9] Hâkim, el-Müstedrek, “Kitabu’l-Hudud”, No: 8132

[10] Müsaid b. Süleyman b. Nasır et-Tayyar, Makalat fi, Ulumi’l-Kur’an ve Usuli’t-Tefsir, s. 152, Daru’l-Muhaddis, Riyat, 1425, B.I

[11] Şedit bir İslam düşmanı. Allah Resulü’nün Kur’an’ı evvelki Felsefi eserlerden ve dini içerikli kitapların özünden yazdığını savunan meşhur Oryantalist. (Mustafa Sibai, el-İstişrak ve’l-Müsteşrikun, s. 45, Daru’l-Verrak, el-Mektebu’l-İslami, Trhsz. Bu günkü Mealcilerin fikir babalarından…

[12] Kur’an, Nahl, 43

[13] İbn Kayyimi’l-Cevziyye, İ’lamu’l-Muvakkiin, II/94, Daru İbni’l-Cevzi, Riyat, 1423, B.I, Ayrıca bkz. a.g.m. el-Vabilu’s-Sayyib, s. 21

[14] Kur’an, Hücurât, I

[15] Celalettin es-Suyutî, ed-Dürru’l-Mensur, VII/ 474 Daru İhyai’t-Türâsi’l-Arabî, Beyrut-Lübnan, 2001, B.I

[16] et-Taberani, el-Mu’cemu’l-Kebir, No: 963,İbn Hibban, Sahih, No: 3848 vd.